

*І. Фаустова,
студентка,
Т. Григор'єва,
кандидат пед. наук, доцент,
Житомирський державний університет
імені Івана Франка*

НАВЧАННЯ МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

На сьогоднішній день зростає потреба у спілкуванні та співпраці між країнами та народами, які володіють різними мовами та культурними традиціями. Це зумовлює великі зміни у підходах до вивчення іноземних мов у загальноосвітніх закладах середньої освіти (ЗЗСО). Зміни, що відбуваються в українському суспільстві через модернізацію освітньої системи, здобутків в галузі теорії та практики навчання іноземних мов ставлять українську школу перед потребою удосконалити зміст та методи викладання. Актуальним, у даному контексті, є розвиток вмінь спонтанного монологічного мовлення, використовуючи інтерактивні методи навчання. Завдяки цим методам, процес розвитку вмінь проходить більш плідно та цікавіше.

Із робіт, присвячених дослідженню використання інтерактивних методів у навчанні іноземних мов, заслуговує нашої уваги праця українського дослідника Кадащук А. Р. [4]. Аналіз даного дослідження показує, що інтерактивні технології навчання є надзвичайно дієвим та актуальним педагогічним засобом, що сприяє оволодінню іноземною мовою в світлі вимог Нової української школи. На жаль, наші підручники не мають достатню кількість вправ для розвитку вмінь спонтанного говоріння. Тому методисти і вчені направили свої зусилля на те, щоб знайти ефективні методи і технології для формування навичок спонтанного монологічного мовлення.

Розглянемо поняття монологічного мовлення як засобу спонтанного і невимушеного говоріння в учнів старшої школи. Зазначимо, що мовна діяльність неоднорідна, тому ми поділяємо та класифікуємо її за модифікаціями різних ознак. Так виділяють усне та внутрішнє мовлення. Усне мовлення в свою чергу поділяються на діалогічне та монологічне мовлення. Ми же поговоримо конкретно про монологічне мовлення.

Монологічне мовлення - це таке мовлення, коли говорить одна особа, а інші слухають, сприймають її мову [1].

Прикладами монологічного мовлення можуть бути доповідь, лекція, виступ на зборах, пояснення нового матеріалу на уроці тощо. Це відносно розгорнутий різновид мовлення. Монологічне мовлення є активним або довільним різновидом мовлення. Зокрема, щоб виконати монологічний акт мовлення, той, хто проголошує, має розуміти повний зміст думки і вміти непримусово формулювати власну думку чи логічну кількість думок.

Монологічне мовлення є організованим різновидом мовлення. Виступаючий наперед планує не тільки окреме слово, речення, а й увесь процес мовлення,

увесь монолог загалом, іноді подумки, а іноді як запис у вигляді плану чи конспекту [1].

Монологічне мовлення у розгорнутих формах, таких як уроки вивчення іноземних мов, може вимагати певної підготовки. Підготовка полягає в попередньому відборі змісту, чіткому плануванні та відповідному словесному оформленні [1].

Згідно Програми Нової української школи, випускник ЗЗСО повинен володіти вміннями спонтанного спілкування, що дає можливість без проблем регулярно взаємодіяти з досвідченими користувачами виучуваної мови. У новій програмі з іноземної мови зазначено, що оволодіння учнями спеціалізованої школи з поглибленим вивченням іноземних мов спонтанним монологічним мовленням на рівні B2 передбачає у них вмінь розуміння сказаного в деталях та чітко і ясно обґрунтовувати власні переконання, наводячи відповідні аргументи [5].

Поділяючи точку зору дослідників стосовно цього, ми згодні, що формування вмінь спонтанного монологічного мовлення буде більш ефективним з використанням інтерактивних методів навчання. На основі аналізу зарубіжного і вітчизняного досвіду розробки і використання інтерактивних методів навчання учнів старшої школи монологічного мовлення, ми виділили ті методи навчання, які на наш погляд відповідають наступним критеріям: сприяють ефективному засвоєнню навчальної інформації, підвищують мотивацію навчальної діяльності та розвивають професійну компетентність тих, хто навчається. Такі методи навчання базуються на: 1) самостійному вивченні матеріалу; 2) виконанні пошукових творчих завдань; 3) здатності самостійно знаходити не одне, а декілька рішень; 4) участі в ситуаціях самоперевірки, аналізу власних пізнавальних і практичних дій [2].

До інтерактивних методів навчання монологічного мовлення учнів можна віднести: «Мозковий штурм», «Снігова куля», «Килимок ідей», «Оксфордські дебати», Моделювання ситуації (симулювання). Розглянемо деякі з них більш детально і наведемо приклади.

Метод мозкового штурму являє собою метод розв'язання конкретної проблеми через висловлювання учасниками ідей та пропозицій щодо її розв'язання. Функції учнів полягають у спонтанному висуванні ідей на запропоновану тему, їх класифікація та аналіз для подальшого використання. Серед переваг даного методу можна виокремити: згуртування групи, збільшення впевненості учня і здатності висловити свою думку, розвиток творчого мислення учасників. Наприклад: You are always tired, eat fast food and can't find spare time to do something that you want. You spend your time on school and babysitting younger siblings. You often get sick. What is the problem of having such lifestyle? How can you change it? Suggest your ideas.

Серед основних функцій учнів старшої школи у ході застосування методу «Килимок ідей» можна виокремити:

- аналізувати ситуацію та причини негативних явищ;
- брати активну участь в обговореннях;

- обґрунтувати свою точку зору з наведенням прикладів зі свого досвіду;
- співпрацювати з іншими членами групи та викладачем, з повагою і толерантністю ставиться до альтернативних точок зору;
- спільний пошук потенційних розв'язків проблеми.

Наведемо приклад вправи із використанням методу «Килимок ідей»: Imagine that you went on holiday somewhere abroad alone. On your first day you decided to walk around the city. You went and spent on it almost all day. It's evening and you want to return to your hotel but you don't know how. You don't know where you're, have some money left and you remember only half of the hotel name. What are you gone do? Suggest your ideas.

Моделювання ситуації (симуляція) являється моделлю реальності. Цей метод передбачає тренування поведінки при використанні вміння учасника та аналізуванні явищ у безпечних умовах. Симуляція застосовується для навчання й засвоєння як конкретних вмінь, наприклад, обслуговування клієнта в кафе, так і аналізу групових процесів, уміння приймати рішення й спілкуватися. Він застосовується, коли у групі дуже багато людей чи коли навчаємо конкретних вмінь, які щоденно використовуються учнями. Всі учні, залучені до дії, можуть спостерігати й аналізувати реальну поведінку в ситуаціях, що моделюються. Наприклад: Imagine that you are looking for a summer job. You found an advertisement of some café. You read it and think that it's for you. The next day you go there to apply for a job. The manager wants to speak with you. What will you tell him/her? Why do they need to hire you? What will you ask him/her to know more about the job? Discuss it and suggest your ideas.

Застосування інтерактивних методів навчання сприяє набагато оперативніше і швидше залучити учнів до роботи і розвинути їх навички спонтанного мовлення.

Таким чином, розвиток спонтанного монологічного мовлення передбачає використання учнями здобуті на уроках знання та інформацію у повсякденному житті шляхом обговорення, спілкування або дискутування.

Перспективою дослідження вбачаємо у розробці комплексу вправ і завдань для розвитку вмінь спонтанного монологічного мовлення в учнів старшої школи на уроках англійської мови з використанням інтерактивних методів навчання, які ми зможемо використовувати у школі для навчання іноземної мови.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Варій М. Й. Загальна психологія. Навчальний посібник / 2-ге видан., випр. і доп. К.: «Центр учбової літератури», 2007. – 968 с.
2. Григор'єва Т. Ю. Методичні рекомендації щодо використання британського досвіду підготовки вчителів-філологів до навчання дорослих у вітчизняній педагогічній практиці: Методичні рекомендації. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. – 48 с. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/6602/1/10gtumrv.pdf>
3. Інтерактивні методи навчання: Навч. посібник. За заг. ред. Шевчука П. і Фенриха П. Щецін: Вид-во WSAP, 2005. – 170 с. URL: https://nmc-pto.rv.ua/DOK/IMN_2005.pdf

4. Кадащук А. Р. Можливості інтерактивного навчання іноземних мов учнів старшої школи в умовах нової української школи. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/28272/1/%D0%9A%D0%B0%D0%B4%D0%B0%D1%89%D1%83%D0%BA.pdf>

5. Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов 10 – 11 класи. Для іноземних мов: Англійська мова, Німецька мова, Французька мова, Іспанська мова: URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2018-2019/inozemni-movi-10-11-19.09.2017.pdf>